

YHDENVERTAISUUS- JA TASA-ARVOLAUTAKUNTA/Jaosto

Vertailukelpoisuus, kohtuulliset mukautukset, tulkkauspalvelu

Diaarinumero: YVTLTK/3XX/2018

Antopäivä: XX.XX.2019

Kuulonäkövammaisen hakija katsoi, että Kela oli syrjinyt häntä hänen vammaisuutensa perusteella, koska Kela myönsi näkeville tulkkauspalvelun asiakkaalle tulkin suoraan 14 vuorokauden ulkomaanmatkan ajaksi. Kuulonäkövammaisen taas täytyi antaa lisäselvityksiä. Hakija katsoi, että kyse oli myös kohtuullisten mukautusten epäämisestä.

Kela totesi, että lisäselvityksiä koskien yli 14 vuorokauden ulkomaanmatkaa pyydetään kaikilta tulkkauspalvelun asiakkailta, mikäli perusteltu syy myöntää tulkkausta ei ilmene jo hakemuksesta. Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoi, että lisäselvitysten pyytäminen hakijalta ulkomaanmatkaa koskien oli koskenut yhdenvertaisesti kaikkia tulkkauspalvelun asiakkaita. Lautakunta katsoi, ettei käytännöllä ollut syrjivää vaikutusta, koska se ei saattanut kuulonäkövammaisia muihin nähden epäedullisempaan asemaan. Näin ollen olettaa välillisestä syrjinnästä ei ollut syntynyt.

Hakijalle ei ollut myönnetty tulkkausta hänen 17 vuorokauden ulkomaan vapaa-ajan matkalleen. Asiassa saadun selvityksen mukaan Kela laski matkan keston kaikille samoin, mikä tarkoitti, että myös matka-aika kohteeseen laskettiin kahden viikon matkaan. Myös näkevältä tulkkauspalvelun asiakkaalta olisi hylätty hakemus 17 vuorokauden vapaa-ajan ulkomaanmatkasta.

Hakijan kanssa vertailukelpoisessa asemassa olivat muut tulkkauspalvelun asiakkaat. Käsiteltävässä olevassa asiassa vertailukelpoisuus perustui tulkkauspalvelun tarpeeseen, eli siihen tilanteeseen, johon tulkkausta tarvittiin, eikä vamman laatuun. Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoi, että tässä tapauksessa kuulovammaisten ja kuulonäkövammaisten tulkkauspalvelun asiakkaiden tarpeilla tulkitte matkustamisen aikana ei ollut merkittävää eroa. Näin ollen yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoi, että hakija ei ollut joutunut vammaisuuden perusteella Kelan ulkomaanmatkojen laskentatavan vuoksi epäedullisempaan asemaan verrattuna näkevään kuulovammaiseen tulkkauspalvelun asiakkaaseen. Näin ollen syrjintäolettaa ei ollut syntynyt.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta totesi, että yhdenvertaisuuslain tarkoittamissa kohtuullisissa mukautuksissa on kysymys luonteeltaan tapauskohtaisista, yksittäisessä konkreettisessa tilanteessa vammaisen ihmisen tarpeisiin vastaavista toimenpiteistä, joiden keskeisenä tarkoituksena on varmistaa vammaisen henkilön mahdollisuus nauttia tai käyttää avoimia palveluja yhdenvertaisesti muiden kanssa. Lautakunta totesi, että kohtuullisten mukautusten tapauskohtaisuuden takia niillä ei ole tarkoitettu luoda yleisiä käytäntöjä. Hakijalla oli mahdollisuus saada tulkkausta pakettimatkoille ja hakija oli saanut vapaa-ajan lomalleen tulkkauspalvelua.

Kelan asettama laskentatapa ulkomaanmatkan keston osalta koski kaikkia tulkkauspalvelun asiakkaita. Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoi, ettei vastaaja ollut laiminlyönyt kohtuullisten mukautusten tekemistä asiassa, kun se ei ollut hyväksynyt hakijan vaatimusta siitä, että hänen matkansa tulisi laskea eri tavoin.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoi, ettei hakija ollut vastaajan menettelyn vuoksi joutunut vammaisuuden perusteella epäedullisempaan asemaan kuin vertailukelpoisessa tilanteessa oleva tai ollut henkilö. Asiassa ei ollut syntynyt yhdenvertaisuuslain 28 §:n mukaista syrjintäolettamaa. Vastaaja ei ollut myöskään laiminlyönyt kohtuullisten mukautusten tekemistä, joten lautakunta hylkäsi hakemuksen.

(ei lainvoimainen)

Asian tausta

Hakija on henkilö, jolla on kuulonäkövamma. Hänelle on myönnetty Kansaneläkelaitoksen (Kelan) tulkkauspalvelupäätöksellä oikeus saada Kelalta tulkkauspalvelua.

Hakija on 14.11.2017 hakenut tulkkia ulkomaanmatkalleen, joka kestää yhteensä 17 vuorokautta. Hakija on kertonut hakemuksessaan, että kyseessä on vapaa-ajan lomamatka ja matkustaminen kohteeseen kestää kaksi vuorokautta molempiin suuntiin. Hakija on katsonut hakemuksessaan, että hän voi osallistua lomamatkalle, koska hän on 14 vuorokautta matkakohteessa.

Kela on pyytänyt hakijalta lisäselvityksiä matkastaan. Hakija on vastannut lisäselvitykseen, että hänen matkansa on tulkkauspalvelulain tarkoittama 14 vuorokautta ja matkat kohteeseen tulevat tämän päälle. Hän on todennut tarvitsevänsä tulkit myös matkaosuuksille ja kertonut, että voi antaa lisätietoja, mikäli hänen esittämänsä ei riitä perusteluksi 14 vuorokauden ylitykseen. Kela on ilmoittanut hakijalle, että matka lasketaan päivinä, joiden aikana matka toteutuu kokonaisuudessaan ja päivien lukumäärä osoittaa matkan kokonaiskeston. Kela on 16.1.2018 hylännyt hakijan tulkkauspalvelupyynnön, koska käsillä ei ole ollut tulkkauspalvelulain tarkoittama perusteltu syy järjestää palvelua ulkomaanmatkalle yli kahden viikon ajalle.

Hakijan vaatimukset

Hakija vaatii, että yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta kieltää Kelaa jatkamasta tai uusimasta syrjintää vammaisuuden perusteella. Hakija vaatii uhkasakon asettamista kiellon tehosteeksi.

Hakijan perustelut

Hakija katsoo, että Kela on syrjinyt häntä vammaisuutensa perusteella, koska Kela myöntää näkevälle tulkkauspalvelun asiakkaalle tulkin suoraan 14 vuorokauden ulkomaanmatkan ajaksi. Kuulonäkövammaisen taas täytyy antaa lisäselvityksiä. Tämä asettaa näkövammaisen epäedullisempaan asemaan.

Hakija katsoo, että kuulonäkövammaiselta henkilöltä evätään oikeus tehdä 14 vuorokauden pituisia pakettilomia, koska ne ovat matkoineen 16-17 päiviä. Kela katsoo, että matka on tehtävä 15 kalenterivuorokauden sisällä. Kuulonäkövammaisen henkilö tarvitsee tulkin jo ennen tätä matkojen ajaksi. Näkevä tulkkauspalvelun asiakas voi taas matkustaa yksin kohteeseen. Kelan menettely aiheuttaa syrjintää, kun se asettaa näkevät ja näkövammaiset tulkkauspalvelun asiakkaat eri asemaan keskenään. Hakija saisi olla matkakohteessa 12 päivää, kun taas näkevä tulkkauspalvelun asiakas 14 päivää. Hakija toteaa, että aiemmin Kela on myöntänyt tulkin matkalle, joka on 14 vuorokautta matkakohteessa ja sen lisäksi matka-ajat.

Kela ei ole myöskään tehnyt kohtuullisia mukautuksia, joilla kuulonäkövammaisen saatetaan samaan asemaan näkevän tulkkauspalvelun käyttäjän kanssa, vaikka hakija on niitä nimenomaisesti pyytänyt.

Vastaajan vastaus

Vastaaja kiistää syrjineensä hakijaa.

Vastaajan perustelut

Vastaaja toteaa, että Kela on joutunut ottamaan kantaa asiakkaan hakemuksessa mainitsemassa päätöksessä tulkkauspalvelulain 7 §:n 3 momentissa tarkoitetun perustellun syyn olemassa oloon, sillä lainsäätäjä on nimenomaisesti rajoittanut ulkomaanmatkoille järjestettävän tulkkauspalvelun kestoja niin, että yli kaksi viikkoa kestävien matkojen osalta palvelua järjestetään mainitun ajan ylittäviltä osin vain perustellusta syystä. Tällainen syy voi olla esimerkiksi työhön tai opiskeluun liittyvän matkan pituuteen (HE 220/2009).

Kun hakemuksen perusteella matka kestää yli kaksi viikkoa, Kela joutuu harkitsemaan, onko kyseessä laissa tarkoitettu perusteltu syy. Mikäli tämä ei käy ilmi hakemuksesta, Kela pyytää lisätietoja asiakkaalta. Tämä lisäselvitys pyydetään kaikilta asiakkailta, jossa tulkkia haetaan yli kahden viikon ajalle asiakkaan vamma ryhmästä riippumatta. Jos kyseessä ei ole tällainen perusteltu syy, myöntää Kela asiakkaalle oikeuden käyttää Kelan järjestämää tulkkauspalvelua ulkomaanmatkalla kahdeksi viikoksi.

Vastaaja kertoo, että hakijan 14.11.2017 toimittamassa hakemuksessa on ollut kyse vapaa-ajan matkasta. Vammaisten tulkkauspalvelukeskus (VATU-keskus) on pyytänyt lisäselvitystä hakijalta sen selvittämiseksi, onko käsillä perusteltu syy järjestää tulkkauspalvelua kahden viikon ylittävältä ajalta. Asiakas on vedonnut siihen, että Kelan tulisi arvioinnissa ottaa huomioon matkakohteen maantieteellinen sijainti. Kela on arvioinut, että käsillä ei ole ollut lainsäätäjän tarkoittama perusteltu syy järjestää palvelua ulkomaanmatkalle yli kahden viikon ajalle. Hakija ei ole valittanut Kelan 16.1.2018 antamasta päätöksestä. Hakija on toimittanut uuden hakemuksen ja pyytänyt 16.1.2018 annetun päätöksen poistamista. VATU-keskus on 30.1.2018 ratkaissut asian asiakkaan toimittaman uuden hakemuksen mukaisesti ja matkan kesto ei ole tässä hakemuksessa ollut yli kahta viikkoa. Kyse ei ole ollut Kelaan toimitettujen selvitysten perusteella ns. pakettimatkasta, johon asiakas on viitannut yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnalle tekemässään hakemuksessa. Kela katsoo, ettei sen tulkintalinja perustellun syyn arvioinnissa ole ollut erityisen tiukka.

Kela katsoo, että hakijan väite siitä, että Kela jollain tapaa jo lähtökohtaisesti eväisi näkövammaisilta henkilöiltä oikeuden tehdä kahden viikon pituisia ns. pakettilomia ei pidä paikkaansa. Kela ottaa tulkkauspalvelua järjestettäessä huomioon palvelunkäyttäjän yksilölliset tarpeet tulkkauspalvelulain 10 §:n 2 momentin mukaisesti. Kela huomioi sen, että pakettimatkoissa asiakas ei voi vaikuttaa juurikaan matkan alkamiseen ja päättymisen ajalliseen sijoittumiseen. Mikäli tulkkauspalvelun asiakas hakee tulkkia ulkomaanmatkalle, hakee asiakas tulkkia hänen tarvitsemallaan ajalla hänen omasta tulkkauksen tarpeen lähtökohdasta. Tulkkauspalveluun oikeutettujen asiakkaiden näkö- ja kuulovammojen aste ja vaikeus vaihtelevat, joten eri asiakkaiden tulkkauksen tarve voi olla hyvin erilainen.

Vastaaja toteaa, että Kelassa ulkomaanmatkan kestoa tulkkauspalvelulain mukaisesti viikkoina, ja kahden viikon ulkomaanmatkan katsotaan päättyvän sinä viikon päivänä, joka nimeltään vastaa sanottua päivää. Tältä osin Kelassa noudatetaan soveltuvin osin säädettyjen määräaikain laskemisesta annetusta laista (150/1930) juontuvaa laskentatapaa, joka on Kelan käsityksen mukaan asiakkaalle edullisempi tapa kuin laskea kaksi viikkoa vuorokausissa (14 vrk). Esimerkiksi lauantaista lauantaihin kestävä kahden viikon lomamatka ei Kelan käsityksen mukaan ole yli kaksi viikkoa kestävä ulkomaanmatka. Vastaaja toteaa, ettei se ole muuttanut laskentatapaa 1.1.2018 lukien. Kela kuitenkin kertoo, että joissain yksittäistapauksissa on etuuskäsittelijä voinut laskea kaksi viikkoa vuorokausina ja pyytänyt virheellisesti lisäselvityksiä.

Uuden hankintakauden vuoksi 1.1.2018 lukien Kela kysyy entistä tarkempia tietoja asiakkaan tekemän hakemuksen ja tulkkaustilauksen käsittelyn yhteydessä. Kela toteaa, että tämä saattaa näyttäytyä siltä, että Kela olisi tiukentanut linjaansa, vaikka tarkoituksena ei ole ollut kaventaa asiakkaan oikeutta saada tulkkauspalvelua ulkomaanmatkaa varten.

Vastaaja katsoo, että Kelan tulkkauspalvelun asiakkaat ovat lähtökohtaisesti keskenään yhdenvertaisessa asemassa hakiessaan oikeutta käyttää Kelan järjestämää tulkkauspalvelua ulkomaanmatkalla. Tulkkauspalvelun asiakkailla on erilaisia yksilöllisiä tilanteita ja tarpeita, joihin Kela pyrkii tulkkauspalvelulain asettamissa rajoissa järjestämään asiakkaan tarvitseman palvelun.

Eduskunnan oikeusasiamiehen päätös

Hakija on kannellut Kelan menettelystä myös eduskunnan oikeusasiamiehelle. Eduskunnan oikeusasiamies on 24.5.2019 antanut asiassa vastauksen (EOAK/750/2018 ja EOAK/1218/2018). Hakijan kantelu on liittynyt Kelan linjaukseen siitä, miten ulkomaanmatkan matka-aika lasketaan vammaisten henkilöiden tulkkauspalveluissa 1.1.2018 alkaen. Lisäksi hakija on kannellut siitä, että Kela asettaa tulkinnallaan ihmiset vammaisuuden perusteella perusteettomasti eri asemaan. Pyytäessään Kelalta vastinetta oikeusasiamies on erityisesti kysynyt sitä, antaako Kela muutoksenhakukelpoisen päätöksen tilanteessa, jossa Kela epää oikeuden tulkkaukseen yli kahden viikon ajalta. Oikeusasiamies katsoo ratkaisussaan, että asiassa ei ole tullut ilmi sellaista, että hänen olisi aihetta ryhtyä toimenpiteisiin lain noudattamisen, oikeusturvan tai perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen kannalta.

Esittelijän esitys

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo, ettei syrjintäolettamaa ole syntynyt ja hylkää hakemuksen.

Kysymyksenasettelu

Asiassa on arvioitava, onko vastaaja syrjinyt hakijaa hänen vammaisuutensa perusteella, kun vastaaja on edellyttänyt lisätietoja koskien yli 14 vuorokautta kestävästä ulkomaanmatkasta.

Lisäksi asiassa on arvioitava, onko vastaaja syrjinyt hakijaa hänen vammaisuutensa perusteella, kun hänelle ei ole myönnetty tulkkauspalvelua 17 vuorokautta kestävästä ulkomaanmatkalle, jossa kaksi vuorokautta kumpaankin suuntaan on matkustamista kohteeseen.

Asiassa on lisäksi selvitettävä, onko kyseessä välitön vai välillinen syrjintä.

Perustelut

Sovellettavat oikeusohjeet

Yhdenvertaisuuslakia (1325/2014) sovelletaan sen 2 §:n 1 momentin mukaan julkisessa ja yksityisessä toiminnassa. Yhdenvertaisuuslain 8 §:n mukaan syrjintä muun ohella vammaisuuden perusteella on kielletty.

Välittömänä syrjintänä pidetään yhdenvertaisuuslain 10 §:n mukaan sitä, että jotakuta kohdellaan henkilöön liittyvän syyn perusteella epäsuotuisammin kuin jotakuta muuta on kohdeltu, kohdellaan tai kohdeltaisiin vertailukelpoisessa tilanteessa.

Välillisenä syrjintänä pidetään yhdenvertaisuuslain 13 §:n mukaan sitä, että näennäisesti yhdenvertainen sääntö, peruste tai käytäntö saattaa jonkun muita epäedullisempaan asemaan henkilöön liittyvän syyn perusteella, paitsi jos säännöllä, perusteella tai käytännöllä on hyväksyttävä tavoite ja tavoitteen saavuttamiseksi käytetyt keinot ovat asianmukaisia ja tarpeellisia.

Yhdenvertaisuuslain 15 §:n 1 momentin mukaan viranomaisen, koulutuksen järjestäjän, työnantajan sekä tavaroiden tai palvelujen tarjoajan on tehtävä asianmukaiset ja kulloisessakin tilanteessa tarvittavat kohtuulliset mukautukset, jotta vammaisen henkilö voi yhdenvertaisesti muiden kanssa asioida viranomaisissa sekä saada koulutusta, työtä ja yleisesti tarjolla olevia tavaroita ja palveluita samoin kuin suoriutua työtehtävistä ja edetä työuralla. Samaisen lain 15 §:n 2 momentin mukaan mukautusten kohtuullisuutta arvioitaessa otetaan huomioon vammaisen ihmisen tarpeiden lisäksi 1 momentissa tarkoitetun toimijan koko, taloudellinen asema, toiminnan luonne ja laajuus sekä mukautusten arvioidut kustannukset ja mukautuksia varten saatavissa oleva tuki.

Vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelusta annetun lain (133/2010, jäljempänä tulkkauspalvelulaki) 5 §:n mukaan oikeus tulkkauspalveluun on henkilöllä, jolla on kuulonäkövamma, kuulovamma tai puhevamma ja joka vammansa vuoksi tarvitsee tulkkausta työssä käymiseen, opiskeluun, asiointiin, yhteiskunnalliseen osallistumiseen, harrastamiseen tai virkistykseen. Lisäksi edellytyksenä on, että henkilö kykenee ilmaisemaan omaa tahtoaan tulkkauksen avulla ja hänellä on käytössään jokin toimiva kommunikointikeino.

Tulkkauspalvelulain 7 §:n mukaan se, jolle on myönnetty oikeus tulkkauspalveluun, voi käyttää palvelua myös ulkomaanmatkoilla, jos matka liittyy henkilön tavanomaiseen elämään, opiskeluun tai työssä käymiseen. Samaisen lain 7 §:n 3 momentin mukaan palvelua järjestetään kahden viikon ylittävältä ajalta vain perustellusta syystä.

Tulkkauspalvelulain 10 §:n mukaan Kansaneläkelaitos voi järjestää tulkkauspalvelun joko tuottamalla palvelun itse tai hankkimalla sen muilta palveluntuottajilta. Kansaneläkelaitoksen tulee järjestää tulkkauspalvelu kokonaistaloudellisesti edullisimmin, huomioiden samalla asiakkaiden yksilölliset tarpeet. Vaativissa tulkkaustilanteissa palvelu voidaan järjestää siten, että käytettävissä on kaksi tai useampia tulkkeja. Tulkkauspalvelua järjestettäessä on otettava huomioon palvelunkäyttäjän toivomukset, mielipide, etu ja yksilölliset tarpeet sekä hänen äidinkieltänsä ja kulttuuritaustansa.

Syrjintäolettamien syntyminen

Yhdenvertaisuuslain 28 §:n mukaan vireillepanijan on syrjintää tai vastatoimia koskevaa asiaa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa käsiteltäessä esitettävä selvitystä seikoista, joihin vaatimus perustuu. Jos asiaa käsiteltäessä esitettyjen selvitysten perusteella voidaan olettaa syrjinnän tai vastatoimien kieltoa rikotun, vastapuolen on kumotakseen oletuksen osoitettava, että kieltoa ei ole rikottu.

Yhdenvertaisuuslain esitöiden mukaan pelkkä väite tai epäily syrjinnän tai vastatoimien kiellon rikkomisesta ei riitä olettamien syntymiseen. Täyttää näyttöä syrjinnästä tai vastatoimista ei kuitenkaan edellytetä, vaan riittävää on, että tuomioistuimelle tai muulle asiaa käsittelevälle toimivaltaiselle viranomaiselle syntyy esille tulleiden seikkojen valossa perustellusti olettava syrjinnän tai vastatoimien kiellon vastaisesta menettelystä. Olettama syrjinnän tai vastatoimien kiellon rikkomisesta voi perustua paitsi vireillepanijan, myös vastapuolen esille tuomiin seikkoihin taikka mahdolliseen muuhun asiaa käsiteltäessä saatuaan selvitykseen. (HE 19/2014 vp, s. 93)

Kela on todennut, että lisäselvityksiä koskien yli 14 vuorokauden ulkomaanmatkaa pyydetään kaikilta tulkkauspalvelun asiakkailta, mikäli perusteltu syy myöntää tulkkausta ei ilmene jo hakemuksesta. Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta siten katsoo, että hakijalta lisäselvitysten pyytäminen ulkomaanmatkaa koskien on koskenut yhdenvertaisesti kaikkia tulkkauspalvelun asiakkaita. Lautakunta katsoo, ettei käytännöllä ole syrjivää vaikutusta, koska se ei saata kuulonäkövammaisia muihin nähden epäedullisempaan asemaan. Näin ollen olettamaa välillisestä syrjinnästä ei ole syntynyt.

Hakijalle ei ole myönnetty tulkkausta hänen 17 vuorokauden ulkomaan vapaa-ajan matkalle. Asiassa saadun selvityksen mukaan Kela laskee matkan keston kaikille samoin, mikä tarkoittaa, että myös matka-aika kohteeseen lasketaan kahden viikon matkaan. Myös näkevältä tulkkauspalvelun asiakkaalta olisi hylätty hakemus 17 vuorokauden vapaa-ajan ulkomaanmatkasta. Kela on todennut, että se laskee matkan keston hakijalle edullisemmin kuin, että kesto laskettaisiin vuorokausina. Myöskään eduskunnan oikeusasiamies ei ole samaa asiaa koskevassa ratkaisussaan katsonut aiheelliseksi ryhtyä toimenpiteisiin.

Yhdenvertaisuuslain esitöiden mukaan yhdenvertaisuuslain 10 §:n vaatimus tilanteiden vertailukelpoisuudesta viittaa siihen yleiseen periaatteeseen, että ihmisiä on samanlaisissa tapauksissa kohdeltava samalla tavalla. Jotta tilanteet olisivat säännöksessä tarkoitettussa mielessä vertailukelpoisia, niiden tulee olla rinnastettavissa toisiinsa oikeudellisesti merkityksellisten seikkojen osalta. (HE 19/2014 vp, s. 70)

Hakijan kanssa vertailukelpoisessa asemassa ovat muut tulkkauspalvelun asiakkaat. Käsiteltävässä olevassa asiassa vertailukelpoisuus perustuu tulkkauspalvelun tarpeeseen, eli siihen tilanteeseen, johon tulkkausta tarvitaan, eikä vamman laatuun. Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo, että tässä tapauksessa kuulovammaisen ja kuulonäkövammaisen tulkkauspalvelun asiakkaiden tarpeilla tulkille matkustamisen aikana ei ole merkittävää eroa. Näin ollen yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo, että hakija ei ole joutunut vammaisuuden perusteella Kelan ulkomaanmatkojen laskentatavan vuoksi epäedullisempaan asemaan verrattuna näkevään kuulovammaiseen tulkkauspalvelun asiakkaaseen. Näin ollen syrjintäolettamaa ei ole syntynyt.

Kohtuulliset mukautukset

Yhdenvertaisuuslain esitöiden mukaan mukautusten kohtuullisuudella tarkoitetaan yhtäältä sitä, että toimenpiteistä ei saa koitua kohtuutonta taloudellista tai muunlaista rasitetta, ja toisaalta sitä,

että mukautusten tulee vammaisten ihmisten näkökulmasta kohtuullisella tavalla toteuttaa heidän yhdenvertaiset mahdollisuutensa saada esimerkiksi palveluja. Esitöiden mukaan toimenpide on ”tarvittava” esimerkiksi silloin, kun jokin palvelu ei ole vammaisen ihmisen saatavilla muihin henkilöihin verrattuna vastaavalla tavalla ilman mukautusta. Edelleen esitöiden mukaan sääntely ei edellytä, että olosuhteet, joissa esimerkiksi palveluja tarjotaan, ovat kohtuullisten mukautusten tekemisen jälkeen vammaisille ihmisille täsmälleen samanlaiset kuin muille asiakkaille. Olennaista on, että palvelut tulevat mukautuksilla vammaisten ihmisten saataville. Esimerkkeinä kohtuullisista mukautuksista esitöissä mainitaan luiskan asettaminen tilapäisesti portaisiin pyörätuolia varten, näkövammaisen auttaminen konkreettisesti tilanteessa, ruokalistan tarjoaminen näkövammaiselle pistekirjoituksella tai ruokalistan sisällön kertominen asiakkaalle suullisesti. (HE 19/2014 vp, s. 79-80)

Hakija on katsonut, että asiassa on kyse myös kohtuullisten mukautusten epäämisestä siltä osin kuin Kela ei ole poikennut hänen kohdallaan ulkomaanmatkan hyväksymisestä 17 vuorokauden pituisena niin, että matka-aikoja ei luettaisi mukaan laskettaessa tulkkauspalvelulain tarkoittamaa kahden viikon ulkomaanmatkaa.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta toteaa, että yhdenvertaisuuslain tarkoittamissa kohtuullisissa mukautuksissa on kysymys luonteeltaan tapauskohtaisista, yksittäisessä konkreettisesti tilanteessa vammaisen ihmisen tarpeisiin vastaavista toimenpiteistä, joiden keskeisenä tarkoituksena on varmistaa vammaisen henkilön mahdollisuus nauttia tai käyttää avoimia palveluja yhdenvertaisesti muiden kanssa. Lautakunta toteaa, että kohtuullisten mukautusten tapauskohtaisuuden takia niillä ei ole tarkoitettu luoda yleisiä käytäntöjä. Hakijalla on mahdollisuus saada tulkkausta pakettimatkoille ja hakija on saanut vapaa-ajan lomalleen tulkkauspalvelua.

Kelan asettama laskentatapa ulkomaanmatkan keston osalta koskee kaikkia tulkkauspalvelun asiakkaita. Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo, ettei vastaaja ole laiminlyönyt kohtuullisten mukautusten tekemistä asiassa, kun se ei ole hyväksynyt hakijan vaatimusta siitä, että hänen matkansa tulisi laskea eri tavoin.

Johtopäätös

Edellä todetuin perustein yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo saadun selvityksen perusteella, ettei hakija ole vastaajan menettelyn vuoksi joutunut vammaisuuden perusteella epäedullisempaan asemaan kuin vertailukelpoisessa tilanteessa oleva tai ollut henkilö. Asiassa ei näin ole syntynyt yhdenvertaisuuslain 28 §:n mukaista syrjintäolettamaa. Vastaaja ei ole myöskään laiminlyönyt kohtuullisten mukautusten tekemistä. Näin ollen hakijan vaatimukset vastaajan menettelyn kieltämiseksi ja uhkasakon asettamiseksi on hylättävä.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan päätös

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta päätti hyväksyä esittelijän esityksen.

Lainkohdat

Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) 2, 8, 10, 13, 15 ja 28 §

Laki vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelusta (133/2010) 5, 7 ja 10 §

Muutoksenhaku

Muutoksenhakuohjaus liitteenä.

Asian ovat päättäneet Tuomas Ojanen (puheenjohtaja), Merja Heikkonen, Paula Ilveskivi, Riitta-Maija Jouttimäki ja Jenny Rintala. Asian esittelijä Julia Puumalainen.